

Sisarusten asema yrityksen sukupolvenvaihdoksessa

Perheyriksen sukupolvenvaihdoksessa yrityksen omistus ja yleensä myös johtajuus siirretään seuraavalle sukupolvelle. Useimmiten seuraava yrittäjä-sukupolvi koostuu nykyisen omistajan rintaperillisistä, eli lapsista tai joissakin tapauksissa lapsenlapsista. Kun lapsia on useampi, ja heidän joukostaan etsitään perheyrikselle omistajia ja mahdollisia johtajia, on hyvä kartoittaa ensin perheenjäsenten vahvuudet, motivaatiot ja mahdolliset kehittämisalueet. Näin saadaan konkretia siihen, mikä kunkin lapsen rooli voisi tulevaisuudessa olla osana yritystä, vai onko roolia ollenkaan.

Jos perheyhtiön jatkaja löytyy omistuksesta luopuvan omista perillisistä ja luovuttajalla on useita lapsia, yrityksen omistajuutta voidaan jakaa sisarusten kesken lähtökohtaisesti kuhunkin tilanteeseen sopivimmalla tavalla. Sukupolvenvaihdoksessa yhtiön osakkeita voidaan myydä tai antaa lahjana kaikille lapsille ja/tai lapsenlapsille tasapuolisesti, tai vain osalle heistä.

Jos yrityksen omistajuutta ei luopujan elinaikana siirretä täsmälleen saman verran, tulee huomioida kuitenkin myös perintöoikeudelliset kysymykset, joissa lähtökohtana on lasten tasapuolinen kohtelu. Perheyriksen omistajan lasten tai lastenlasten asema voi olla sukupolvenvaihdoksessa tai myöhemmin perinnönjaossa tasavertainen tai perheyhtiön jatkajaa suosiva.

Sisarusten lakiosaoikeus perinnönjaossa

Mikäli perheyriksen osakkeista luopuvalla omistajalla on useampia lapsia ja osakkeet olisivat pääosin menossa vain yhdelle tai muutamalle lapsista, voi tämä vaikuttaa muiden sisarusten oikeuksiin myöhemmässä perinnönjaossa.

Perheyriksen omistajan kaikilla lapsilla on aina lakiosaoikeus vanhempiensa perintöön, joka on puolet lapsen lakimääräisestä perintöosuudesta. Rintaperillisillä on lakiosaoikeus perittävän tekemästä testamentista tai antamasta lahjasta huolimatta. Lakiosa lasketaan lähtökohtaisesti siitä omaisuudesta, joka perittävällä kuolinhetkellä oli.

Käytännössä tämä tarkoittaa, että rintaperillisillä on oikeus omaan osaansa yhtiön arvosta erityisesti, jos kyseessä on arvokas yhtiö suhteessa omistajansa muuhun varallisuuteen.

Eli jos osa sisaruksista saa lahjana yrityksen osakkeita enemmän kuin muut, ovat muut sisarukset oikeutettuja saamaan kompensaaiona jotakin muuta varallisuutta tasapuolisen kohtelun nimissä. Perheen sisäisissä sukupolvenvaihdoksissa onkin kartoitettava luopujan muu omaisuus ja sen arvo, jotta voidaan arvioida, mitkä muiden lasten perintöoikeudet perittävän myöhemmässä perinnönjaossa ovat.

Lakiosaa on vaadittava ensisijaisesti

perinnönjaossa. Jos pesässä olevat varat riittävät lakiosaan, lakiosaan oikeutettu perillinen voi vaatia ja saada lakiosansa pesästä. Mikäli taas lakiosaa ei voida toteuttaa pesän varoilla, perintöosaansa enemmän saaneella perillisellä voi olla velvollisuus suorittaa lakiosan täydennystä muille pesän osakkaille kuolinpesän ulkopuolisella muulla varallisuudellaan tai rahana.

Lahjan kompensointi sisaruksille perinnönjaossa

Määritettäessä lakimääräistä perintöosuutta perinnönjaossa voidaan ottaa perinnönjaon osapuolen vaatimuksesta huomioon perittävän elinaikanaan antamat ennakkoperinnöt, suosiolahjat tai testamenttiin rinnastuvat lahjat. Säännösten tarkoituksena on saattaa perilliset samaan asemaan. Perinnönjaossa voidaan huomioida perilliselle kuuluvan osuuden osalta sekä perittävän elinaikana antamat lahjat että perintöosuus perittävän kuollessa.

Rintaperilliselle annettua lahjaa pidetään ennakkoperintönä, ellei muuta ole määrätty tai perittävän tarkoituksesta ei muuta johdu.

Perittävä voi määrätä lahjakirjassa tai testamentissa, onko hänen antamansa lahja katsottava ennakkoperinnöksi.

Perinnönjaossa aiemmin annettu lahja voidaan katsoa ennakkoperinnöksi, ja tämä ennakkoon saatu osuus vähennetään saajan perintöosuudesta.

pwc

PricewaterhouseCoopers Oy, Hietasaarenkatu 18, 65100 Vaasa. Puhelin 020 787 7170.

PwC auttaa yrityksiä kasvamaan, toimimaan tehokkaasti ja raportimaan luotettavasti jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Apunasi on Suomessa yli 1 000 asiantuntijaa ympäri maan. Palveluitamme ovat liikkeenjohdon konsultointi, yritysjärjestelypalvelut, veroneuvonta, lakipalvelut, riskienhallinta sekä tilintarkastus- ja muut varmennuspalvelut. Tarkoituksenamme on rakentaa yhteiskuntaan luottamusta ja ratkaista asiakkaidemme merkittävimpiä ongelmia. Lisää tietoa: www.pwc.fi.

PwC toimii 158 maassa yli 236 000 asiantuntijan voimin. Nimi PwC viittaa PwC-ketjuun ja/tai yhteen tai useampaan sen jäsenyritykseen, joista jokainen on oma itsenäinen yhtiö. Lisää tietoa: www.pwc.com/structure.

© 2018 PricewaterhouseCoopers. Kaikki oikeudet pidätetään.

Kyseessä on suosiolahja, jos perittävän elinaikana antamaa lahjaa ei kompensoida muille lapsille eikä sitä ole myöskään tarkoitus ottaa huomioon perinnönjaossa ennakkoperintönä, eli lasten tasapuolisuus sivuutetaan tietoisesti ja halutaan suosia lahjan saajaa muiden lasten vahingoksi. Tällainen lahja tai lahjanluonteinen etuus voidaan ottaa huomioon laskettaessa lakiosaa perinnönjaossa

Lahja arvioidaan suosiolahjaksi sen määrän ja lahjanluonteisuuden perusteella.

Suosiolahja on yleisin lakiosavaatimusten peruste, sillä sen laskeminen kuolinpesän varoihin on tehokkain lakiosasuojan tyyppi.

Jos kyseessä on muu lahjansaaja, sovelletaan testamenttiin rinnastettavaa lahjaa koskevaa tasaussääntöä, joka on merkittävästi tehottomampi kuin suosiolahja.

Laissa ei ole määrätty takarajaa, kuinka kauan aikaa ennen perittävän kuolemaa annettuun lahjaan voidaan vedota suosiolahjana. Oikeuskäytännössä suosiolahjana on kuitenkin pidetty n. 5–8 vuotta ennen perittävän kuolemaa annettuja suurehkoja lahjoja. Tätä vanhempien lahjojen katsominen suosiolahjaksi on usein edellyttänyt näyttöä nimenomaisesta suosimistarkoituksesta.

Perheyriksen sukupolvenvaihdon yhteydessä suosiolahjavaatimus voi hyvinkin tulla kysymykseen. Sukupolvenvaihdos sinänsä on usein

katsottu hyväksyttäväksi perusteeeksi suosia vain osaa lapsista.

Osakkeiden luovutus lahjana vain osalle lapsista ei lähtökohtaisesti kuitenkaan tarkoita, että yhtä tai useampaa perillistä haluttaisiin suosia muiden kustannuksella.

Sisarusten kompensointi luopujan toimesta

Usein perheyriksen omistajina olevat vanhemmat haluavat, että kukin heidän lapsistaan saa arvomääräisesti yhtä suuren osan heidän omaisuudestaan ja perinnöstään. Se, kuinka perheyriksen jatkajan sisarusten saama kompensoitio toteutetaan, on tapauskohtaista. Perheyriksen osakkeiden lahjoitukset vain osalle lapsista voidaan määritellä lahjakirjoissa ennakkoperinnöksi. Tällöin ne huomioidaan toisen perillisen vaatimuksesta myöhemmin perinnönjaossa siten, että lahjansaajan katsotaan jo saaneen lahjoitushetken arvoa vastaavan verran perintöä ja ennakkoon saatu osuus vähennetään saajan perintöosuudesta.

Perintöoikeudellisten säännösten takia on myös myytäessä perheyriksen osakkeita vain osalle lapsista kiinnitettävä huomiota kauppahinnan markkinaehtoisuuteen, koska alihintaiseksi katsottavan kaupan osalta on mahdollista myöhemmin perinnönjaossa katsoa kauppa perilliselle annetuksi lahjaksi.

Yritysvarallisuuden siirtäminen vain osalle lapsista joko lahjana tai alihintaisella kaupalla voidaan kompensoida muille lapsille lahjoittamalla

heille muuta varallisuutta. Perheen sisäisissä sukupolvenvaihdoksissa onkin kartoitettava tästä syystä usein myös luopujan muu omaisuus ja sen arvo.

Jos muut sisarukset eivät saa samalla kertaa yritysvarallisuuden ulkopuolelta jotakin muuta omaisuutta, tulee lasten asema tarkasteltavaksi yleensä vasta perinnönjaossa, kuten edellä on todettu. Toteutettaessa sukupolvenvaihdos lahjalla tai alihintaisella kaupalla tuleekin selvittää, halutaanko lahjan olevan ennakkoperintöä tai voidaanko myöhemmässä perinnönjaossa katsoa, että kyseessä olisi suosiolahja.

Lisäksi osa perheyriksen osakkeista voidaan päättää siirtyvän vasta omistajan kuollessa perintönä tai testamentin nojalla. Lasten tasavertainen kohtelu myöhemmässä perinnönjaossa voidaan turvata myös testamenttimääräyksillä testamenttaamalla esim. muille lapsille yritysvarallisuuden ulkopuolista muuta omaisuutta tai määräämällä testamentissa aikaisemmin annettuja lahjoja ennakkoperinnöksi.

Minna Oksa
minna.oksa@pwc.com
020 787 7624

*Kirjoitus on julkaistu aikaisemmin
PwC:n Uutishuoneessa.*